

ПОЕТИЧНИЙ СВІТ ВАСИЛЯ ЯРМУША (ЮВІЛЕЙНІ РОЗДУМИ)

Вашиків Леся Петрівна

*кандидат філологічних наук, доцент, Тернопільський національний
педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
filolog027@elr.tnpu.edu.ua*

Народжений 15 вересня 1940 року, В. Ярмуш був найпалкішим прихильником весняної пори, весняних настроїв, що роїлися в серці, будячи надію, віру і любов – однаково життєствердні й відчайдушні, зважаючи на обставини життя. Його нечисленна творча спадщина (одна прижиттєва і кілька посмертних поетичних збірок) має об'єктивне пояснення: поет відійшов у засвіти 36-літнім. А от скромний вираз науково-критичного її сприйняття та прочитання навряд чи можна виправдати обставинами, від критиків незалежними. Серед дослідників, які різною мірою і в різний час прилучилися до вивчення і популяризації творчості В. Ярмуша, варто виокремити імена Марії та Левка Крупів, Казимира Яреми, Олега Смоляка, Ярослава Гевка, Василя Хоми, Ігоря Дуди. Вартісним виданням стали і спогади про письменника [див.: 1].

У ліричному доробку В. Ярмуша читач і дослідник віднайнуть справжні скарби. Його вірші умістили цілий світ, а бував він (залежно від обставин особистого і суспільного життя поета) різнокольоровим: «**білим** світом» [2, с. 56], «**мій зелений** світе» [2, с. 79], «і без нас **зеленіє** світ» [2, с. 72], «мені світ **почорнів**» [2, с. 77], «став **пустелею** світ!» [2, с. 77]. Розвиваючи цю думку, хочу наголосити, що кольористика у ліриці В. Ярмуша неймовірна: причому як з погляду змісту, так і поетики. Переслідуваний радянським режимом, В. Ярмуш знаходив способи максимально часто поєднувати у текстовій «тканині» своїх творів барви синю і жовту («на **синіх** струнах **золотого** ранку» [2, с. 13], «**руду** кирею» осіннього листя з «**голубим**, соромливим **блаватом**» і под.).

Поетові однаково добре вдавалися і вірші громадянського звучання, і любовні, і пейзажні. Прикметно, що уродженець села, його глибокий знавець і щирий шанувальник, В. Ярмуш любив місто.

Тернопіль і Львів дуже часто фігурують в його поетичних текстах, фігурують як міста, в яких ліричний герой зазнав найвеличніших злетів чуття і думки: поет любив «вечірній Львів в обіймах завірюхи», постаті львів'янок, «покрытих білим пухом» [2, с. 51]; а в Тернополі – «зиму зі ста доріг» [2, с. 23]. Власне «у вересневім Львові» у нього народилася дочка – й «від щастя п'яний» він містом Лева крокував «багатший за багатства короля!» [2, с. 138]. Урбаністичні мотиви (ними сповнені вірші «Липень», «Листопад» та ін.) у найнесподіваніший спосіб збагачують традиційну поетику сільського пейзажу: «Поглянь, он верби край ріки, / неначе **зведені мости**, / і зачаровані красою, / на мить завмерли над водою...» [2, с. 58].

В. Ярмуш – майстер антитези: у нього осінь з весною перебувають у ненастанному змаганні, одначе перемагає весна, і тріумф переможця найповніше звучить у травні. Ліричний герой не приховує свого захоплення «травневими громами» [2, с. 65, 76], ані «травневою ніччю» [2, с. 96], ані «травневою заметіллю» [2, с. 12, 20], ані «долею травневою» [2, с. 96], бо «травень – це чудо з чудес!» [2, с. 108]. Гімн весні сповнює душу ліричного героя В. Ярмуша навіть в «найосінніші» дні – і споглядаючи лелек, що відлітають у вирій, він обіцяє коханій: «Я тебе під горою / Зачекаю весною, / Тільки ти / Повернись з журавлями!» [2, с. 69].

Творячи пейзажний малюнок, В. Ярмуш вихоплює з довкілля найвимовніші образи **зорові** («у полі маки хлюпотіли вогнем великим» [2, с. 97]; «черешні у сукнях рожевих» [2, с. 108]; «по довгій руці асфальту / Мчать авто неспокійним роєм» [2, с. 102]; «мряка пливе над гостинцем» [2, с. 59]; «цвітом інею / Сад обсіяний – / Там господарем / Святий Миколай» [2, с. 10]; «туманів зажура срібна» [2, с. 87]; «підсніжників мечі пробили темний сніг» [с. 116]; «На автобусній / Небо Осені / Розганяло вдаль / Всі автобуси» [2, с. 128]; «А метелиця / Долон стелиться./ Перескакує через яр... Усміхаючись, / Роздуваючи / Біле полум'я / Аж до хмар!» [2, с. 11]); **слухові** («а сьогодні лиш вітер плакав, / когось в поле осіннє кликав» [2, с. 97]; «вітер гримнув у білі дзвони» [2, с. 10]; «сичить осінній дощ» [2, с. 134]).

Зустріч з весною у довірчо-інтимній манері змальована поетом у вірші «Віднині вже весна», де пташина-диригент – вісник весни, саме

вона помахом одного крила змушує поле співати, помахом другого – сад усміхатися. Цю багатоголосу весняну картину вивершує найтепліший (в чомусь навіть дотиковий) образ: «А на вербі, за плотиком, / З'явилися сиві котики. / То вже весна, / ви знаєте, весна» [2, с. 22].

В. Ярмуш любив «закільцьовувати» свої вірші. Блискучі взірці такої поетичної техніки подибуємо у творах «Осінній етюд», «Грудень», «Балада про Мавку», «Травень» та ін. Однак його кільце часто буває «з секретом»: читачеві не варто вестися на милозвучність, бо автор уміло зміщує акценти, як-от: «Осінь листям сухим **дотліває**, / Осінь **ронить** світанки білі» [2, с. 84]; а у прикінцевій строфі логіка розвитку ліричного почуття дає фінальні значущі «поправки»: «Осінь листям сухим **догоряє**, / Осінь **родить** світанки білі» [2, с. 85].

Майстер алюзій (Мавка, Перелесник, Пилат та ін.), письменник В. Ярмуш досконало володів арсеналом поетикальних засобів, з-поміж яких найчастішими є уже згадуване кільце, анафори, усі види риторичних фігур, вишукані персоніфікації («десь травень прицілював кріса, щоб ударити громом дзвінко», «новий день буде надію прясти», «небо згіркло» та ін.) і безліч розкішних яскраво-індивідуальних метафор («Знову ніч за вікном / Шаленіє на чорнім коні, / А над садом регочуть / Приблудні вітри / До нестями» [2, с. 41] та ін.).

Тексти українського поета з Острова – то своєрідний острів ліричних скарбів, острів, сказати б, відкритий, але дуже мало вивчений і належно ще не описаний. Скарби духу, вистраждані і художньо вивершені під пером Василя Ярмуша, вартують уваги як читачів, так і дослідників, і то не лише в часі ювілейному.

Список використаних джерел

1. Василь Ярмуш у споминах / упоряд. О. Смоляк. Тернопіль, 2018. 296 с.
2. Ярмуш В. Ідилія ночі. Лірика. Тернопіль : Підручники і посібники, 2020. 144 с.